

Oskari Peltonen

YRITYSASIAKKAIDEN MAKSUVIIVE- JA MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN MERKITYS VAKUUTTAMISEEN

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Kandidaatintutkielma
Tammikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Oskari Peltonen: Yritysassiakkaiden maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen merkitys vakuuttamiseen
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Kauppatieteiden tutkinto-ohjelma
Tammikuu 2022

Tässä kandidaatintutkielmassa tutkitaan maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen merkitystä yritysten vakuuttamiseen. Tutkielman aihetta käsitellään vakuutusyhtiön näkökulmasta. Tarkastelun kohteena ovat yritysten vapaaehtoiset vakuutukset. Tutkielmassa käydään läpi vapaaehtoista perintää ja oikeudellisia keinoja saatavien saamiseksi. Tutkielmassa perehdytään myös yritysten maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen muodostumisten syihin ja keston. Maksuhäiriömerkintöjen muodostumista tarkastellaan ratan, oikeudellisen perinnän, ulosoton sekä konkurssimenetelmän kautta. Tutkielmassa tarkastellaan myös maksuhäiriöisen yritysasiakkaan tilanteessa vakuutusyhtiön vastuunvalintaa ja vakuutuskelpoisuutta. Vakuutusyhtiöiden vastuunvalinnan ja vakuutuskelpoisuuden kriteerit voivat yritysasiakkaiden kanssa olla hyvin tiukkoja, koska vapaaehtoisissa vakuutuksissa vakuutusyhtiöllä ei ole sopimuspakkoa.

Tutkielma on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus. Tutkielman tutkimuskysymykset ovat: 1) Miten maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät vaikuttavat uusien yritysasiakkuuksien vakuuttamiseen? 2) Kuinka maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustoja ja mahdollisia vaikutuksia arvioidaan? Tutkimuksen taustateoria on yritysasiakkaiden perinnässä sekä yritysten maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen muodostumisessa. Tulkintateoria on vakuutusyhtiöiden näkökulmasta vastuunvalinta ja vakuutuskelpoisuus. Tutkimuksen empiriaosuuden aineisto kerättiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastateltavina oli neljä vakuutusalan asiantuntijaa.

Tutkielma osoittaa, että maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen vaikutus yritysten vakuuttamisessa vaihtelee. Maksuviivemerkinnän vaikutukset ovat vähäisemmät, mutta maksuhäiriömerkintä tuo enemmän vaihtelevuutta tapauksiin. Vakuutusyhtiöt muodostavat asiakkaistaan riskiarvion. Riskiarvio perustuu vakuutusyhtiöiden omiin menetelmiin sekä ulkopuolisilta toimijoilta saatuihin analyyseihin. Maksuhäiriömerkinnän vaikutus riskiarvioon on suuri ja yleensä muut mittarit eivät riitä nostamaan sitä tarpeeksi hyväksi, jotta vakuutus voidaan myöntää. Maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustalla voi olla useita syitä.

Tutkielman tulosten mukaan maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustoja tutkitaan vakuutusyhtiöissä. Taustoja lähestytään lähinnä analyysien ja lukujen kautta, joten asiakkaan tulisi itse olla aktiivinen vakuutusyhtiön suuntaan ja pystyä perustelemaan järkevä syy merkintöjen muodostumiselle. Inhimillisiä erehdyksiä tapahtuu ja asiakaskohtaisen kartoituksen avulla tällaiset voidaan tunnistaa ja vakuutus mahdollisesti myöntää maksuhäiriömerkinnästä riippumatta. Keskeinen ratkaisu maksuviiveellisten ja maksuhäiriöisten yritysten kanssa vakuutusten myöntämiseksi on etukäteismaksuehto.

Avainsanat: maksuviivemerkintä, maksuhäiriömerkintä, yritysperintä, vastuunvalinta

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
1.1	Tutkielman aihealueen esittely	1
1.2	Tutkimuskysymykset ja rajaukset.....	2
1.3	Keskeiset käsitteet	3
1.4	Tutkimusmenetelmät ja aineisto	5
1.5	Aikaisemmat tutkimukset	6
1.6	Teoreettinen viitekehys	7
1.7	Tutkielman rakenne	8
2	YRITYSPERINTÄ SEKÄ MAKSUVIIVE- JA MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN MUODOSTUMINEN .	9
2.1	Yrityisperintä	9
2.2	Vapaaehtoinen perintä	9
2.3	Maksuviivemerkintä.....	11
2.4	Maksuhäiriömerkintä.....	12
2.5	Oikeudellinen perintä.....	12
2.6	Ulosotto.....	14
2.7	Konkurssi	15
3	VASTUUNVALINTA JA VAKUUTUSKELPOISUUS.....	18
3.1	Vakuutuksen elinkaari	18
3.2	Vakuutuskelpoisuus	19
3.3	Vastuunvalinta.....	21
3.4	Asiakasvalinta	23
4	MAKSUVIIVE- JA MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄISEN YRITYKSEN VAKUUTTAMINEN	24
4.1	Aineiston esittely.....	24
4.2	Maksuviivemerkinnän vaikutus yritysten vakuuttamiseen.....	25
4.3	Maksuhäiriömerkinnän vaikutus yritysten vakuuttamiseen.....	26
4.4	Maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustojen selvittäminen.....	27
4.5	Ratkaisut maksuhäiriöisten yritysten kanssa	28
5	YHTEENVETO	30
5.1	Tutkimuskysymyksiin vastaaminen	30
5.2	Tutkimuksen arviointi.....	32
5.3	Mahdollisuudet jatkotutkimukselle	33
	LÄHTEET	34
	LIITTEET	38

1 JOHDANTO

1.1 Tutkielman aihealueen esittely

Suomessa valtaosa yritysten välisestä kaupankäynnistä toteutuu niin sanottuna luottokauppana. Luottokaupan myötä syntyneet saatavat ovat joissain määrin aina epävarmoja, koska ostaja ei vielä ole maksanut sopimuksen mukaista summaa. Luottokauppaan siirtymisen alkuperäisenä syynä on ollut liiketoiminnan mahdollinen kasvattaminen. Luottokauppa lisää asiakkaiden ostomahdollisuuksia, koska sen avulla jo ansaittujen tuottojen lisäksi voidaan hyödyntää muuten vasta tulevaisuudessa saatavia varoja. Tämän ansiosta yritykset voivat ajatella ja tehdä ratkaisuja pidemmälle tulevaisuutta ajatellen, kun rahoja omista liiketoimista ei tarvitse odottaa päätöksentekoon asti. (Ijäs 2002, 11–12.)

Suomalaisista yrityksistä 30 prosentilla luottotappiot kasvoivat vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2019. Covid-19-pandemia on vaikuttanut todella merkittävästi yritysten maksukykyyn ja näin ollen myös aiheuttanut maksuviiveitä sekä luottotappioita. Lisääntyneiden maksuviiveiden vuoksi myös tarve perinnän toimille kasvaa, kun yritykset haluavat pitää oman liiketoiminnan tehokkaana ja maksaa omia velkojaan taas toisille yrityksille. Ajankohtaista on siis tuoda tietoisuutta myös perinnän toimista. Covid-19-pandemia ei ole vielä hellittänyt ja 48 % yrityksistä uskoo omien asiakkaidensa maksamattomuuden syyksi koronasta johtuvat maksuvalmiushaasteet. Perinnän toimet tulevat yritysten kannalta olemaan entistäkin tärkeämpiä tulevaisuudessa. (Intrum 2021, 14–15.)

Yritysten välisessä liiketoiminnassa asiakkaan roolissa oleva ostaa maksullisia tuotteita ja palveluita, jolloin näitä tarjoava yritys saa maksun niistä sovitussa ajassa. Monia velkasuhteita syntyy ja päättyy koko ajan niin yritysten kuin kuluttajienkin kesken ja suurin osa niistä kumoutuu itsestään, kun velallinen suorittaa maksun velkojalle. Joskus kuitenkin maksu saattaa viivästyä tai jäädä kokonaan saamatta. Yleensä maksamattomuus johtuu velallisen maksukyvyttömyydestä, eli velallinen on muutoin

kuin tilapäisesti kykenemätön suoriutumaan velvoitteistaan niiden erääntyessä. Joskus maksamattomuus saattaa johtua pelkästä unohduksesta, mutta myös maksuhaluttomia velallisia on olemassa. Maksamattomien saatavien saamiseksi monet turvautuvat erilaisiin perintätoimiin. Perinnän avulla on mahdollista nopeuttaa maksamattomien saatavien saamista. Joskus maksua ei makseta lainkaan, jos velkoja ei käytä sen saamiseksi perinnän keinoja. (Bräysy 2013, 9.)

Yritysten keskeinen riskienhallintakeino sellaisen riskin kanssa, jonka tapahtuminen aiheuttaisi taloudellisesti kestävämmän tilanteen, on riskin siirtäminen. Usein riski siirretään vakuutusyhtiöiden kannattavaksi vakuutusmaksua vastaan. (Juvonen, Koskensyrjä, Kuhanen, Ojala ym. 2014, 27.) Kuitenkaan riskin siirtäminen vakuutusyhtiöille ei ole aina mahdollista. Näin voi käydä, jos yrityksellä on maksuviive- tai maksuhäiriömerkintä. Vakuutusyhtiöt toimivat omien vastuunvalinnallisten periaatteiden mukaan ja arvioivat riskien sekä asiakkaiden vakuutuskelpoisuuksia ja voivat näiden perusteella evätä vapaaehtoisen vakuutuksen. Rakennusalalla tämä voi tarkoittaa sitä, että yritys ei enää voi toimia, jos sille ei myönnetä vastuuvakuutusta, joka niiltä yleensä vaaditaan työn suorittamiseksi.

Molemmat sekä perintä- että vakuutusala ovat hyvin säänneltyjä aloja. Suurin osa sääntelystä kohdistuu kuitenkin kuluttajiin ja näin ollen ratkaisut yritysten kanssa ovat yleensä tiukempia. Esimerkiksi Vakuutuslakia (3§):n mukaan sen pakottavuus koskee vain kuluttajia tai kuluttajiin rinnastettavia. Vaikka perintälaki koskeekin sekä kuluttajia että yrityksiä, niin yritysperinnässä maksumuistutusten ja maksuvaatimusten lähettäminen voi tapahtua kuluttajaperintää nopeammassa tahdissa ja maksuajat ovat usein lyhyempiä, sillä perintälaissa on säädetty vain tratan käytöstä. Yritysten on oltava siis erityisen huolellisia ja tarkkoja saatavien maksamisen ja perinnän kanssa. (Suomen perimistöimistöjen liitto 2019, 3–4.)

1.2 Tutkimuskysymykset ja rajaukset

Tämän tutkielman tavoitteena on tutkia yritysten maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen merkitystä vakuuttamiseen. Lisäksi tutkielmassa haetaan

vastauksia siihen, miten merkintöjen taustoja sekä syitä arvioidaan ja tarkastellaan vakuutusyhtiöissä.

Tutkielman tutkimuskysymykset ovat:

- 1) Miten maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät vaikuttavat uusien yritysasiakkuuksien vakuuttamiseen?*
- 2) Kuinka maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustoja ja mahdollisia vaikutuksia arvioidaan?*

Tutkielmassa keskitytään yrityksiin ja yritysvakuutuksiin, eli kuluttajiin liittyvät maksuhäiriöt eivät koske tätä tutkielmaa. Yrityksiin keskitytään tässä tutkielmassa ajankohtaisuuden vuoksi, sillä Covid-19-pandemia on vaikuttanut esiintymisaikanaan merkittävästi yritysten toimintaan.

Tutkielmassa tarkastellaan vain yrityksille myönnettäviä vapaaehtoisia vakuutuksia. Lakisääteisten vakuutusten tarkastelu tässä tutkielmassa ei olisi mielekästä, koska niissä yksityiskohdat ovat tarkasti määritelty laissa. Lakisääteiset vakuutukset ovat myönnettävä niitä hakeville eli vakuutusyhtiöillä on niin kutsuttu sopimuspakko. Tutkielmassa tarkastellaan vain uusia yrityksille myönnettäviä vakuutuksia eli maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen vaikutusta jo voimassa oleviin vakuutuksiin ei tässä paneuduta.

Yritysten maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen osalta ja niiden muodostumista tarkastellaan vapaaehtoisen perinnän sekä oikeudellisten toimien aiheuttamina syntyviä merkintöjä. Vapaaehtoista perintää käydään läpi normaalien perintätoimien ja tratan avulla. Oikeudellisiksi toimenpiteiksi on tässä tutkielmassa rajattu oikeudellinen perintä, ulosotto ja konkurssi niiden yleisyyden vuoksi.

1.3 Keskeiset käsitteet

Tratta on julkisuusuhkainen maksukehotus, jota käytetään yritysten tai yhteisöjen välisessä perinnässä. (Bräysy 2013; Lindström 2014; Willman 2019). Trattaa ei voida käyttää kuluttajasaatavien perinnässä (Laki saatavien perinnästä 7§). Tratta on tehokas

perintäkeino sen julkisuusuhkan vuoksi, koska sen maksamisen laiminlyönti saattaa johtaa maksamattomuuden julkistamiseen luottotietoyhtiöiden toimien mukaan. (Pönkä & Willman 2005, 99.)

Maksuviivemerkinnällä tarkoitetaan tässä tutkielmassa merkintää, joka syntyy luottotietoyhtiöiden pitämään rekisteriin, kun velallisyrietykselle lähetetään tratta. Maksuviivemerkintä ei ole yhtä vakava kuin maksuhäiriömerkintä, mutta se voi vaikuttaa yrityksen luottoluokitukseen ja samalla yrityksen maksukyvyyn kokonaisarviointiin (Willman 2019, 175). Maksuviivemerkintä säilyy rekisterissä kuusi kuukautta (Luottotietolaki 28§).

Maksuhäiriömerkinnällä tarkoitetaan tässä tutkielmassa merkintää, joka syntyy yritykselle maksamattoman saatavan seurauksena. Yritysten luottotietorekisteriin voidaan asettaa maksuhäiriötietona merkintä konkurssista, oikeudellisesta perinnästä, ulosotosta, julkisesta haasteesta, verosaatavasta, velkojan kirjallisesta ilmoituksesta ja protestoidusta tratasta. (Luottotietolaki 24§). Merkintöjen kesto rekisterissä vaihtelee muodostumissyiden välillä, mutta maksimiaika on viisi vuotta. (Luottotietolaki 28§).

Luottotietoyhtiöllä tarkoitetaan tässä tutkielmassa yritystä, joka kerää ja ylläpitää tietokantaa yksityisistä luottotiedoista. Suomessa luottotietoyhtiöitä ovat Suomen Asiakastieto Oy ja Bisnode Finland Oy. Luottotietoyhtiöiden tietokannoista on mahdollista seurata velallisen maksukäyttäytymistä. Maksuhäiriömerkinnöistä tai maksuviivemerkinnöistä voi tehdä päätelmiä jo etukäteen perintätoimien tai yhteistyön todennäköisestä onnistumisesta tai epäonnistumisesta. (Bräysy 2013, 39).

Yrityksellä tarkoitetaan tässä tutkielmassa päätöksenteossaan itsenäistä yksikköä, joka tuottaa tavaroita ja/tai palveluita myytäväksi markkinoilla. (Tilastokeskus). Yrityksen kriteerinä voidaan tässä tutkielmassa pitää Y-tunnuksen omistamista, jolla yritys yksilöidään. (Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä).

Yritysassiakkaalla tarkoitetaan tässä tutkimuksessa yritystä, joka hakee uutta vapaaehtoista vakuutusta. Asiakas on toimija, joka hankkii tai saa tuotteita tai palveluita. (Termipankki, 2021.)

1.4 Tutkimusmenetelmät ja aineisto

Tämä tutkielma on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Tutkielman perusidea koostuu teoriaosuudesta sekä empiriaosuudesta. Näitä kahta osuutta hyödynnetään yhdessä, sillä laadullisessa tutkimuksessa voidaan empiirisen analyysin avulla tarkastella ja argumentoida havaintoaineistoa. Laadullisessa tutkimuksessa kantavana tekijänä on havaintojen teoriapitoisuus ja sen voidaankin ajatella olevan kaiken tutkimuksen lähtökohta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 21.) Kvalitatiivinen tutkimus sopii käsiteltävään aiheeseen, koska sen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen kokonaisvaltaisesti vakuutusyhtiöistä saatavan informaation avulla.

Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu käytettäväksi kauppatieteissä Gummessonin (2000, 3–5.) mukaan, koska sen avulla on mahdollista keskittyä päätöksentekoon, toteutukseen ja prosessien muuttamiseen yhtiöissä. Kauppatieteellisissä tutkimuksissa pyritään yleensä ymmärtämään ja parantamaan yrityksen liiketoimintaa. Ajatus tukee tämän tutkielman ideaa, koska esille tuodun tiedon perusteella on mahdollista lähteä syvällisemmin selvittämään vaihtoehtoja vanhojen tapojen kehittämiseksi.

Tutkielmassa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kvalitatiiviselle tutkimukselle tyypillistä vaihtoehtoa eli haastattelua. Haastattelun etuina voidaan nähdä joustavuus ja mahdollisuus käsitellä aiemmin tuntemattomia aiheita. Haastatteluista kaksi oli yksilöhaastatteluja ja yksi haastatteluista toteutettiin parihaastatteluna.

Parihaastattelun etuna on nähty, että haastateltavat ovat siinä yleensä luontevampia ja vapautuneempia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 204–210.) Kuitenkaan kummassakaan yksilöhaastattelussa ei noussut esille mitään sulkeutuneisuuteen tai ujouteen viittaavaa, mikä olisi voinut supistaa vastauksia.

Kaikki tutkielman haastattelut toteutettiin puolistrukturoituneina haastatteluina. Puolistrukturoidussa haastattelussa haastattelukysymykset ovat kaikille samat ja samassa järjestyksessä, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole, eli haastateltavat vastaavat omin sanoin. (Eskola & Suoranta 1998, 63.) Puolistrukturoidun haastattelun käyttö tutkielmassa oli perusteltua, sillä valmiit vastausvaihtoehdot olisivat supistaneet informaation määrää tavoitellussa tarkoituksessa. Haastattelu pidettiin myös sen

verran avoimena, että lisäkysymyksiä ja tarkennuksia oli mahdollista esittää kysymysten ja vastausten välissä.

Haastatteluilla kerätty aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä. Sisällönanalyysillä pyritään muodostamaan tutkittavasta aiheesta kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Haastatteluiden vastaukset pelkistettiin haastatteluissa käytettyjen kysymysten alle ja tämän jälkeen koottiin yhteen erilliseen tiedostoon. Sitten vastaukset luokiteltiin yhdenmukaisuuksien perusteella ja näiden sidonnaisuuksia pyrittiin havaitsemaan. Saatuja havaintoja käytettiin vastausten ja johtopäätösten tulkintaan. (Sarajärvi & Tuomi 2018, 86–94.)

1.5 Aikaisemmat tutkimukset

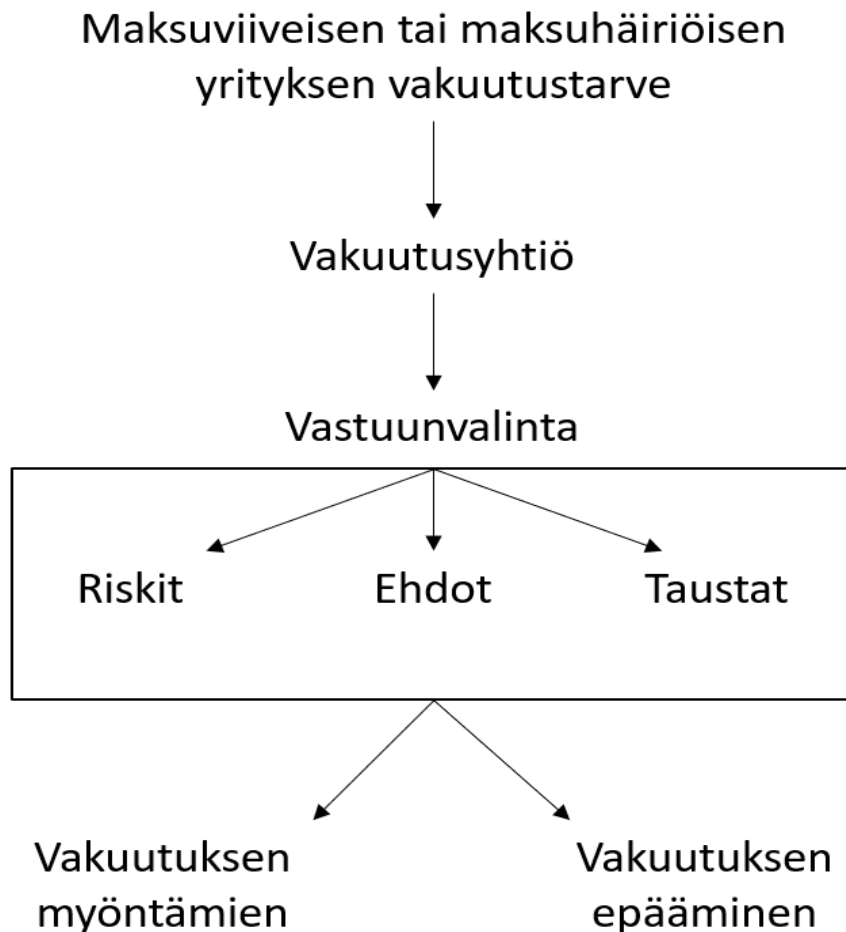
Maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjä on tutkittu varsin vähän ja usein näkökulma on ollut kuluttajissa. Kontinen on tutkinut pro gradussaan -tutkielmassaan ”Maksuhäiriöisyys universaalissa hyvinvointipolitiikassa” (2016), institutionaalisesti maksuhäiriöiden lainsäädännöllisiä taustoja sekä vaikutuksia universalistiseen hyvinvointiyhteiskuntaan. Tutkielmassa maksuhäiriöitä keskityttiin tarkastelemaan enimmäkseen kotitalouksien näkökulmasta.

Perintä on läheisesti sidoksissa maksuhäiriömerkintöjen muodostumiseen ja perintää sekä sen eri keinoja on tutkittu muutamassa eri työssä. Kannisto on käsitellyt pro gradu -tutkielmassaan ”Perintä palveluna : perinnän rooli asiakassuhteessa” (2015), millaista perintä palveluna on ja mitä vaikutuksia sillä on asiakassuhteisiin. Perinnän ja vakuutusyhtiöt on yhdistänyt Kujala pro gradu -tutkielmassaan ”Vakuutusyhtiön takaisinperintä rattijuopoilta näiden aiheuttamista liikenteen henkilövahingoista” (2014). Tutkielmassa tarkasteltiin vakuutusyhtiön takaisinperinnän oikeudellisia perusteita sekä takaisinperintäprosessia.

Kaikista lähimmäksi omaa tutkielmaani osuu Laihon pro gradu -tutkielma ”Luottotietojen käyttäminen vahinkovakuutusten vastuunvalinnassa ja hinnoittelussa” (2017), jossa tarkastellaan luottotietojen käyttöä vakuutusten myöntämisessä ja hinnoittelussa. Tutkielma on merkittävä, koska aiemmin luottotietojen käyttöä oli

tutkittu lähinnä Yhdysvalloissa. Tutkielmassa luottotietojen soveltuvuutta näihin on tarkasteltu kuluttajien osalta, mutta yritysten maksuviive- tai maksuhäiriöiden merkitystä vakuuttamiseen ei ole aiemmin tutkittu.

1.6 Teoreettinen viitekehys

Kuvio 1. Teoreettinen viitekehys

Tutkielman teoreettinen viitekehys (Kuvio 1) muodostuu tutkielman pääkohteesta eli yrityksestä, jolle on muodostunut maksuviive- tai maksuhäiriömerkintä ja tämän vakuutustarpeesta. Viitekehys päättyy vakuutusyhtiön päätökseen vakuutuksen myöntämisestä tai epäämisestä. Vakuutuksen myöntämisen tai epäämisen perusteita tarkastellaan vakuutusyhtiöiden vastuunvalinnan periaatteiden ja prosessien myötä.

Tutkielman teoreettinen näkökulma on varsin suoraviivainen ja yksinkertainen, mutta tapahtumat niiden taustalla ovat monimuotoisia sekä laajoja.

Yrityksen maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät muodostuvat yleensä perinnän tai oikeudellisten tapahtumien seurauksena. Viitekehysten ylin kohta pitää siis sisällään nämä kaksi tapahtumaa sekä merkintöjen muodostumisen. Ne ovat sijoitettu ylimmäksi ja yrityksen vakuutustarpeen sisään, koska ne muodostuvat tutkielman käsittelemässä asetelmassa ennen vakuutuksen hankkimista. Näin ollen ne ovat jo olemassa, kun tällaisen yrityksen vakuutustarve nousee esille.

Tässä tutkielmassa taustateoriana on perintätoimet ja niiden aiheuttamat maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät. Tulkintateoriana taas on vakuutusyhtiön näkökulmasta vastuunvalinta ja asiakasvalinta sekä niiden periaatteet.

1.7 Tutkielman rakenne

Tässä tutkielmassa on pidetty mallina yleistä IMRD-rakennetta. Rakenteen mukaan tutkielma koostuu neljästä osiosta eli johdannosta, menetelmästä, tuloksista ja yhteenvedosta. Johdannossa käsitellään aihealueen esittely, tutkimuskysymykset sekä tutkielman rajaukset, keskeiset käsitteet, tutkimusmenetelmät ja aineisto, aikaisemmat tutkimukset, teoreettinen viitekehys ja viimeisenä tutkielman rakenne.

Tutkielman teoriat on jaettu kahteen päälukuun. Luku 2 käy läpi yritysverintää ja sen tapoja sekä maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen muodostumista yrityksille. Teoriaa jatketaan luvussa 3, jossa käydään läpi vakuutusyhtiöiden vastuunvalinnallisia periaatteita sekä vakuutuskelpoisuutta. Näille kahdelle luvun pääaiheelle saadaan pohjustus vakuutuksen elinkaaresta.

Luvussa 4 käsitellään tutkielman empiirinen osuus eli aineisto ja sen hankinta. Kerätty aineisto käydään läpi teorialukuihin peilaten. Luvussa 5 yhdistetään tuloksien käsittely sekä yhteenvedo aiheesta. Siinä vastataan tutkimuskysymyksiin sekä arvioidaan tutkielmaa ja mahdollisia jatkotutkimuksia aiheen parissa. Tutkielman lopussa on käytetyt lähteet ja liitteet.

2 YRITYSPERINTÄ SEKÄ MAKSUVIIVE- JA

MAKSUHÄIRIÖMERKINTÖJEN MUODOSTUMINEN

2.1 Yrityisperintä

Yritysten välisessä liiketoiminnassa on tunnusomaista, että yhtä lailla molemmille osapuolille syntyy sekä saamia että ostovelkoja. Näin ollen yritysten liikesuhteiden mukaan myös velkasuhteita syntyy ja päättyy jatkuvasti, kun maksuliikenne tapahtuu pääosin laskujen kautta. Tarkastellaanpa asiaa sitten yksityishenkilön tai yritystoimijan näkökulmasta, on kaikissa näiden välisissä tilanteissa velvoitteiden oikea-aikainen suorittaminen tärkeää. Velkojan ja velallisen asema muuttuu riippuen suhteen luonteesta, mutta pääperiaate pysyy niissä silti samana. Valtaosa kanssakäymisistä toteutuu sovitun mukaisesti ajallaan ja ilman erityisiä huomautuksia kummaltakaan osapuolelta. Aina ei kuitenkaan päästä haluttuun lopputulokseen ja maksuosoitusta suoritetaan myöhässä tai se jää kokonaan suorittamatta. Tällöin tapahtuman myyjäosapuoli eli velkoja joutuu toimimaan saadakseen oikeutetun suorituksensa. Yleensä velkoja turvautuu saatavien perintään. (Koulu & Lindfors 2021, 24–25.)

Maksuliikenne yritysten, asiakkaiden ja yhteistyökumppaneiden välillä on tärkeää, jotta liiketoiminta voidaan pitää tehokkaana ja kilpailukykyisenä. Laskujen myöhässä maksaminen voi olla kriittistä pienille ja keskisuurille yrityksille, joilla kassavarannot ovat yleensä pienempiä ja omat maksuehdot suuremmilta yrityksiltä ovat tiukkoja. Myöhästyneet maksut voivat aiheuttaa kierteen, jonka vuoksi toinen yritys ei voi maksaa laskujaan eräpäivään mennessä ja pahimmassa tapauksessa ne muodostavat maksuhäiriömerkinnän. (Golas & Golas 2021, 91.)

2.2 Vapaaehtoinen perintä

Velkojalla on maksamattoman saatavan saamiseksi käytännössä kaksi vaihtoehtoa Suomessa, vapaaehtoinen- ja oikeudellinen perintä. Vapaaehtoiseen perintään kuuluu

kaikki toimet, joilla velkoja pyrkii saamaan velalliselta vapaaehtoisen suorituksen. Siinä missä vapaaehtoinen perintä kattaa maksumuistutusten ja perintäkirjeiden avulla tapahtuvan perinnän, kuuluvat viranomaisten suorittamat pakottavammat perintäkeinot oikeudelliseen perintään. (Bräysy 2013, 20.)

Vapaaehtoista perintää säätelee laki saatavien perinnästä. Siihen on tullut useampia muutoksia hallituksen toimesta, koska Covid-19-pandemia on aiheuttanut taloudellisen tilanteen muutoksia niin kuluttajille kuin yrityksillekin. Hallituksen esityksessä 191/2020 muun muassa rajoitettiin kuluttajasaatavien perintäkuluja ja kiellettiin tratan käyttö yksityisen elinkeinonharjoittajan, avoimen yhtiön ja kommandiittiyhtiön perinnässä. Hallituksen esityksen 59/2022 mukaan tratan saa julkaista tai ilmoittaa luottotietorekisteriin aikaisintaan 21 päivän kuluttua sen lähettämisestä, kun aiemmin raja oli 10 päivää.

Tratta on vapaaehtoisen perinnän keino, jota käytetään laajasti yritysperinnässä. Yksityisoikeudellisen tratan eli julkisuusuhkaisen maksukehotuksen tehokkuus perustuu sen aiheuttamaan negatiiviseen julkisuuteen ja mainehaittaan. Tratan käytön tehokkuutta lisää sen lähettämisestä aiheutuva maksuviivemerkintä sekä mahdollisuus protestoida tratta, josta seuraa yritykselle maksuhäiriömerkintä. Tratan protestointeja on kaksi: julkinen ja hiljainen protestointi. Julkisessa tratan protestoinnissa tieto maksuhäiriömerkinnästä lähetetään talousalan protestilistoille, esimerkiksi Kauppalehteen ja Talouselämään. Hiljaisessa tratan protestissa tieto maksuhäiriöstä rekisteröidään vain luottotietoyhtiöiden rekisteriin, josta muut yritykset voivat saada tiedon, jos he tutkivat merkinnän saaneen yrityksen tietoja. (Willman 2019, 174–179.)

Tratan tarkoituksena on tuoda julkisesti esille, että velallinen ei ole suoriutunut tai huolehtinut maksuvelvoitteistaan. Negatiivinen julkisuus voi toimia tehokkaana pelotteena sellaiselle velalliselle, joka ei ole maksukyvytön ja haluaa pitää luottotietonsa kunnossa. Useimmiten velalliset, jotka pyrkivät jatkamaan liiketoimintaansa, haluavat välttää maksutapamerkintöjä ja maksavat trattahuomautuksen saatuaan velan hyvin nopeasti. (Bräysy 2013; Lindström, 2014.)

Trattaa ei voida käyttää kuluttajasaatavien perinnässä ja lisäksi perittävän saatavan tulee olla eräänäntynyt, riidaton ja selvä. Trattaa ei myöskään saa lähettää ennen kuin

velalliselle on toimitettu maksumuistutus, jossa on ollut vähintään seitsemän päivää aikaa maksun suorittamiselle tai huomautusten esiin tuomiseksi ja tämä aika on umpeutunut. (Perintälaki 7§.)

2.3 Maksuviivemerkintä

Maksuviivemerkintä muodostuu yrityksen luottotietorekisteriin, kun velkoja lähettää hänelle tratan eli julkisuusuhkaisen maksukehotuksen. Maksuviivemerkintä ei seuraamuksiltaan ole yhtä vakava kuin maksuhäiriömerkintä, mutta se voi silti vaikuttaa yrityksen luottoluokitukseen ja maksukyvyyn kokonaisarviointiin. (Willman 2019, 175.)

Jotkut yritykset saattavat tarkastella yhteistyökumppaneitaan säännöllisesti ja analysoivalla tavalla omien järjestelmiensä avulla. Muodostuneet maksutapamerkinnot nousevat järjestelmissä esiin ja jos yrityksessä noudatetaan tiukkoja maksukyvyyn rajoja niin jo maksuviivemerkintä voi aiheuttaa suuriakin ongelmia. Jos tiettyjen keskeisten raaka-aineiden hankinnasta muodostuu maksuviivemerkintä, se voi viestiä luottotietoja seuraaville yhteistyökumppaneille, että yrityksen taloudellinen asema on heikkenemässä nopeasti. (Willman 2019, 183.)

Maksuviivemerkinnän ollessa yrityksille muodostuvista maksutapamerkinnoistä vaikutuksiltaan vähäisin, niin myös sen kesto on varsin lyhyt. Luottotietolain (28 §):n mukaan tratan lähettämisestä aiheutuva maksuviivemerkintä säilyy luottotietorekisterissä kuusi kuukautta.

Maksuviivemerkintä voi ennustaa yrityksen taloudellisen tilanteen muuttumista jo varhaisessa vaiheessa. Vaikka maksuviivemerkintä itsessään ei vielä vaikeuttaisi yrityksen normaalin liiketoiminnan suorittamista, niin se saattaa indikoida lähitulevaisuuden ongelmia. Esimerkiksi todella usein ennen yrityssaneerausta tai konkurssia maksuja jää maksamatta, joista on siten muodostunut maksuviivemerkintä. (Alma Media 2019.)

2.4 Maksuhäiriömerkintä

Maksuhäiriömerkintä voi muodostua yrityksen luottotietorekisteriin monesta erisyydestä. Yleisin syy yrityksen maksuhäiriömerkinnän syntymiselle on, kun velallinen ei suorita tai riitautaa oikeanlaisilla perusteilla sille lähetettyä trattaa ja tämän jälkeen se protestoidaan. (Pönkä & Willman 2005, 88.)

Yritysten maksuhäiriömerkinnät voivat syntyä monen eri tapahtuman seurauksena. Luottotietolain (24 §):n mukaan maksuhäiriömerkintä voidaan merkitä yritykselle tratan protestoinnista, oikeudellisesta perinnästä, ulosotosta ja konkurssista. Merkintöjen voimassaolo on merkintäkohtaista ja karkeasti sidoksissa niiden vakavuuteen, mutta maksimikesto maksuhäiriömerkinnällä on viisi vuotta. Tratan protestoinnista aiheutuva maksuhäiriömerkintä säilyy luottotietorekistereissä kolme vuotta. (Luottotietolaki 28§.)

Maksuhäiriömerkintä on maksuviivemerkintää huomattavasti voimakkaampi, sillä se saattaa vaikeuttaa huomattavasti käytännön asioita, kuten puhelinliittymien hankkimista ja vakuutusten tai lainojen myöntämistä. Maksuhäiriömerkinnästä kärsii myös yrityksen maine sillä muut yritykset ja yhteistyökumppanit voivat tarkastaa heikentyneet luottotiedot luottotietoyhtiöiltä. (Digi- ja väestötietovirasto, 2020.)

Vuonna 2020 yrityksille muodostui yhteensä 210 100 maksuhäiriömerkintää ja yhteensä maksuhäiriöisiä yrityksiä oli samana vuonna 43 400. Maksuhäiriöt siis kasaantuivat yritysten kesken. Tällaisessa tilanteessa muodostunut maksuhäiriömerkintä saattaa kasvattaa todennäköisyyttä myös useamman uuden maksuhäiriömerkinnän muodostumiselle. (Asiakastieto 2020.)

2.5 Oikeudellinen perintä

Mikäli vapaaehtoinen perintä ei tuota tulosta saatavan saamiseksi, voi velkoja käynnistää oikeudellisen perinnän. Yleensä oikeudelliseen perintään siirrytään vasta sitten kun kaikki vapaaehtoisen perinnän keinot ovat käytetty, ja ne eivät ole saaneet aikaan velallisen maksua. Oikeudellisen perinnän tavoitteena, kuten myös

luonnollisesti vapaaehtoisen perinnän, on saada velallinen maksamaan tai sitoutumaan maksusuunnitelmaan, mutta lisäksi täytäntöönpanoperusteen eli oikeuden päätöksen hankkiminen. Täytäntöönpanoperusteen avulla velkoja voi turvautua ulosottoon ja sen keinoihin saatavan saavuttamiseksi. (Lindström 2014, 291.)

Täytäntöönpanoperusteen tarvitsee tuomioistuimelta kaikkiin saataviin, joita on tarkoitus ulosottomenetelmin ulosmitata, ellei erityisissä laeissa ole toisin päätetty. On olemassa myös suoraan ulosottokelpoisia saatavia, joihin ei erikseen tarvitse tuomioistuimen vahvistusta. Suoraan ulosottokelpoisia saatavia voivat olla verot ja muut julkisoikeudelliset saatavat, mutta myös osa vakuutusmaksuista. (Lindström 2014, 295.)

Oikeudellinen perintä käynnistetään nostamalla velkomuskanne ja lähettämällä velalliselle haastehakemus. Haastehakemukset voidaan jakaa suppeaan ja laajaan haastehakemukseen. Suppeaa haastehakemusta käytetään, kun velkoja pitää saatavaa riidattomana eli velallinen ei ole haastehakemuksen lähettämiseen mennessä huomauttanut tai reklamoinut alkuperäisiä laskuja tai maksuhuomautuksia sekä maksukehotuksia. Haastehakemusta voidaan pitää vielä tehokkaampana yksittäisenä toimena velalliselle kuin trattaa ja hyvin usein saatava maksetaan viimeistään haastehakemuksen saavuttua. Haastehakemuksen yksipuolisesta tuomiosta tai tuomiosta muodostuu velalliselle maksuhäiriömerkintä. (Lehtonen, Mökkönen, Seulu, Tammenkoski & Töyrylä 2001, kappale 9.)

Yksinkertaiset ja selvät suppean haastehakemusten asiat ovat käräjäoikeuden mahdollista vahvistaa ulosottokelpoisiksi yksipuolisen tuomion avulla jo valmisteluvaiheessa, mikäli niitä ei riitauteta. Laajat haastehakemukset koskevat riitaisia saatavia ja ne ohjautuvat varsinaiseen riitaoikeudenkäynnin pääkäsittelyyn. Pääkäsittelyssä riitakysymykset ratkaistaan yksipuolisella tuomiolla tai tuomiolla. Haastehakemuksen lopputulemia voi olla yksipuolinen tuomio, tuomio, asian hylkäys, sovinto, kanteen peruutus tai osatuomio. (Lindström 2014, 325.)

Hallituksen esityksen 191/2020 muutokset perintälakiin aiheuttivat myös yritysten perintätoimissa uusia ilmiöitä. Esityksessä kiellettiin trattaperinnän käyttö yksityisissä elinkeinonharjoittajissa, kommandiittiyhtiöissä ja avoimissa yhtiöissä. Muutoksen

seurauksena henkilöyhtiöiden oikeudellisen perinnän määrä tuplaantui. Muutosta ei voida pitää mielekkäänä kummankaan velkojan eikä velallisen kannalta, sillä oikeudellisen perinnän kulut ovat huomattavasti suurempia kuin trattaperinnän kulut. (Rey 2021.)

2.6 Ulosotto

Ulosotto on seuraava askel oikeudellisestä perinnästä ja tarkoittaa viranomaistoimin tapahtuvaa saatavien perintää sellaisessa tilanteessa, jossa maksua ei ole velalliselta saatu vapaaehtoisesti. Ulosotto perustuu tavarán ja omaisuuden ulosmittaamiseen, jolla katetaan syntyneen ja maksamatta jääneen velan määrä. Ulosoton käyttäminen edellyttää ulosottoperustetta, joka normaalisti saadaan käräjäoikeuden tuomiona oikeudellisen perinnän jälkeen. Jokainen velkoja tekee itse päätöksen, haluaako käyttää ulosottoa maksun mahdollisesti saamiseksi vai ei. Suoraan ulosottokelpoisten saatavien tilanteessa käräjäoikeuden tuomiota ulosoton suorittamiseksi ei tarvita. (Bräysy 2013, 45.)

Ulosotto voidaan suorittaa täysimittaisena ulosottona tai suppeana ulosottona ja velkoja voi itse valita kumpaa menetelmää käytetään. Ulosottokaari (2 a §) määrittelee suppeassa ulosotossa velkasumman ulosmittaamisessa käytettäväksi vain ulosottorekisteristä saatavia tietoja ja menetelmiä eli se saa kohdistua vain sellaiseen velallisen omaisuuteen, jota ei erikseen tarvitse muuttaa rahaksi esimerkiksi myymällä tämän omaisuutta. Täysimittaisessa ulosotossa voidaan ottaa käyttöön kaikki Ulosottokaaren (1 ja 2 §):ssä tarkoitetut veloitteet ja turvaamistoimet. (Koulu & Lindfors 2021, 171.)

Ulosoton syynä on pääsääntöisesti joko maksukyvyttömyys tai maksuhaluttomuus ja useimmiten sen perusteena on maksamaton rahasaatava. Varojen ulosmittaus yrityksen tililtä riippuu siitä, onko velallisena yritys vai henkilökohtaisesti yrittäjä. Ulosottoon joutuminen saattaa heikentää yrityksen vakuutuksen saamista, jos siitä muodostuu maksuhäiriömerkintä. Ulosotto saattaa kertoa yrityksen toimintatavoista,

jos saamia joutuu ulosottoon ja niihin ei olla reagoitu aiemmin mitenkään, varsinkin jos kyse on maksuhaluttomuudesta eikä varojen puutteesta. (Minilex 2022.)

Maksuvelvoitettu koskeva ulosotto päättyy lopputilitykseen eli kun ulosottomies saa suoritettua täytäntöönpanotoimenpiteet ja tilittää velkojalle saadut varat. Mikäli täyttä summaa velkamäärään ei saada kerättyä, annetaan lopputilityksen lisäksi estetodistus. (Linna & Leppänen 2014, 618–619.) Ulosottoaaren (96 §):n mukaan muun kuin maksuvelvoitetta koskevan ulosottoasian vireilläolo päättyy, kun ulosottomies suorittanut täytäntöönpanotoimet loppuun tai antanut todistuksen täytäntöönpanoa kohdanneesta esteestä.

Luottotietorekistereihin merkitään yrityksiä koskevista ulosotoista tiedot asiakohdaisesti eriteltyinä sellaisista asioista, joissa on annettu estetodistus tai tieto pitkäkestoisesta ulosotosta (Luottotietolaki 24§). Ulosottoja koskevat merkinnät pitkäkestoista tai aiheetonta ulosottoa koskien poistuvat heti, kun ulosottomies tekee siitä peruuttamisilmoituksen. Suppean ulosoton merkintä poistuu, kun rekisterinpitäjä saa tiedon, että ulosottooperuste on kumottu tai velallinen on maksanut velan. (Luottotietolaki 28§.)

2.7 Konkurssi

Konkurssi on kannattamattomien yritysten poistamiseen markkinoilta muodostunut insolvenssimenettely, jonka seurauksena on liiketoiminnan päättyminen. Konkurssin pääasiallinen tarkoitus on jakaa maksukyvyttömäksi todetun yrityksen jäljelle jääneen omaisuuden sekä varojen jakaminen velkojille ja samalla lopettaa tämän liiketoiminta. Konkurssien avulla voidaan ylläpitää markkinoilla tehokasta toimintaa ja luottamusta sekä kelpoista maksukykyä. (Könkkölä & Linna 2020, 2.)

Konkurssiin voidaan asettaa luonnollinen henkilö, yhteisö, säätiö sekä muu oikeushenkilö. Konkurssiin ajautuu yleisesti sekä toimivia että toimintansa kannattamattomina lopettaneita yrityksiä. Julkisyhteisöille tai julkisoikeudellisille oikeushenkilöille konkurssi ei ole mielekkäänä pidetty vaihtoehto ja Konkurssilain (3§):n mukaan valtiota, kuntaa, maakuntaa eikä muuta itsenäistä julkisoikeudellista

laitosta tai evankelisluterilaista tai ortodoksista kirkkoa voida asettaa konkurssiin.
(Koulu & Lindfors 2021, 71–72.)

Velallisella ei enää konkurssiin asettamisen jälkeen ole hallitsemisoikeutta omaisuuteensa, vaan siitä määrää muodostunut velkojakollektiivi, jonka edustajana toimii konkurssipesän pesänhoitaja. Velkojan asema konkurssiin asetetun yrityksen tilanteessa muodostuu etuoikeuksien myötä. Erilaiset etuoikeudet konkurssimenettelyssä ovat panttisaatavien etuoikeus, saneerausmenettelyn yhteydessä syntynyt etuoikeus, elatusavun etuoikeus, yritys kiinnityksen tuottama etuoikeus, etuoikeutettujen saatavien korko, tavalliset etuoikeudettomat saatavat, joiden jälkeen ovat viimeiseksi suoritettavat saatavat. (Bräysy 2013, 51–58.)

Velallisen voi hakea konkurssiin kuka tahansa, jos konkurssilain edellytykset saatavasta täyttyvät ja velallinen on maksukyvytön. Velkojan saatavan tulee edellytysten mukaan olla selvä, se ei saa olla konkurssimenetelmään nähden liian vähäinen ja velkojalta ei saa puuttua oikeussuojatarvetta vakuuden tai saamisoikeuden lakkaamisen vuoksi. (Könkkölä & Linna 2020, 91.)

Konkurssipesän pesänhoitajan velvollisuutena on varmistaa, ettei haltuun otettu omaisuus vahingoitu tai ettei sitä varasteta. Pesänhoitajan vastuulla on myös riittävän kattavan vakuutusturvan ylläpito tai hankinta. Lakisääteisten vakuutusten lisäksi ja suhteellisuusperiaatteen mukaisesti pesänhoitajan tulee varmistaa kohtuullinen vakuutusturva jatkamalla entisiä vakuutuksia tai solmimalla uusia vapaaehtoisia vahinkovakuutuksia. Näistä valitaan konkurssipesän kannalta edullisempi vaihtoehto. (Könkkölä & Linna 2020, 867.)

Konkurssi päättyy, kun selvitetty omaisuus on realisoitu ja pesänhoitaja on lopputilityksessä maksanut jako-osuudet velkojille. Oikeudellisesti konkurssi ei kuitenkaan ikinä pääty, sillä vastuu velallisen veloista jatkuu konkurssin jälkeenkin ja jos myöhemmin ilmaantuu konkurssipesään kuuluneita varoja niin konkurssi elpyy ilman tuomioistuimen päätöstä ja konkurssitoimintaa suoritetaan jälkiselvityksenä. (Koulu & Lindfors 2021, 75–77.)

Konkurssin ollessa yritysten radikaalein keino koettaa saada maksamattomat velat kuitattua, myös sen kesto on esitellyistä keinoista pisin. Luottotietorekistereihin

merkitään yrityksiä koskevista konkurssista konkurssirekisteriin rekisteröidystä ja asian käsittelystä talletetut tiedot. (Luottotietolaki 24§). Yritysten konkurssista aiheutuneet merkinnät pysyvät Luottotietolain (28§):n mukaan viisi vuotta konkurssin alkamisesta, mutta merkinnät on poistettava kuukauden kuluessa, jos konkurssihakemus on hylätty, jätetty tutkimatta tai määrätty peruuntumaan.

3 VASTUUNVALINTA JA VAKUUTUSKELPOISUUS

3.1 Vakuutuksen elinkaari

Vakuutuksen elinkaari koostuu neljästä eri osasta, jotka sisältävät enemmän tai vähemmän aktiivisia toimia vakuutuksen saattamiseksi seuraavaan elinkaaren vaiheeseen. Vakuutuksen elinkaaren vaiheita ovat tarve, hankinta, omistaminen ja lakkaaminen. (Ives & Mason 1990, 59–60.) Tässä tutkielmassa keskitytään tarve- ja hankintavaiheeseen ja näitä tarkastellaan vakuutusyhtiön näkökulmasta.

Tarvevaiheessa vakuutuksenottaja selvittää erilaisia vaihtoehtoja oman vakuutustarpeen kattamiseksi tyypillisesti useasta eri vakuutusyhtiöstä. Hankintavaihe alkaa, kun kontakti vakuutuksenottajan ja vakuutusyhtiön välillä tapahtuu ja vakuutusyhtiö alkaa selvittämään kyseisen vakuutuksen riskejä ja muita yksityiskohtia. Ennen vakuutus sopimuksen solmimista osapuolien välillä vaihtuu informaatiota ja vakuutusyhtiö tekee erilaisia selvityksiä siitä, voidaanko vakuutus myöntää. (Ahonen, Puustinen & Salonen 2007, 109.) Ei voida täysin määritellä, että kumpi näistä vakuutuksen elinkaaren vaiheista on tärkeämmässä osassa tutkielman näkökulmasta. Hankintavaiheeseen otetaan mukaan myös sopimuksen syntyminen ja tuotteen maksaminen, mutta tutkielman käsiteltävässä tilanteessa näin ei välttämättä käy. Vakuutusyhtiön näkökulmasta tarkasteltaessa hankintavaihe käsitteenä ei ole kovin mielekäs, joten paremmin sitä voitaisiin kutsua myöntämisvaiheena.

Vakuutus sopimuksen sisältöön sekä syntymiseen vakuutuksenottajan ja vakuutusyhtiön välillä vaikuttaa moni asia. Vakuuttaminen lähtökohtaisesti perustuu asiakkaan riskien analysointiin, mutta vakuutusyhtiöllä on myös omat tarkasteltavat riskinsä ennen kuin se voi myöntää vakuutuksen. Yksinkertaistetusti vakuuttamisessa vakuutuksenottajan päävelvoite on vakuutusmaksun maksaminen sopimuksen mukaisesti ja vakuutusyhtiön veloitteena on korvauksen maksaminen, kun vakuutustapahtuma toteutuu. Vapaaehtoisessa vakuuttamisessa vakuutusyhtiö saa päättää, mitä riskejä se vakuuttaa. Jos riski vakuutusyhtiön tekemien arvioiden ja

selvitysten perusteella kasvaa liian suureksi, se voi evätä vakuutuksen myöntämisen asiakkaalle. (Pellikka, Peilimö, Puntari & Vaitomaa 2020, 30.)

3.2 Vakuutuskelpoisuus

On olemassa paljon hyvin erilaisia riskejä ja kaikki niistä eivät ole vakuutuskelpoisia. Kunreuther & Michel-Kerjan (2007, 15) esittävät vakuutuskelpoisuuden määrittelemiseksi epävarmalle tapahtumalle kaksi ehtoa, ennen kuin vakuutusyhtiöt ovat valmiita tarjoamaan tällaisien varalle vakuutusta. Ensimmäisen ehdon mukaan vakuutustapahtuman todennäköisyys ja tappioiden määrä on pystyttävä identifioimaan tai edes osittain arvioimaan. Toisena ehtona vakuutusyhtiön tulisi tunnistaa asiakkaat ja asiakasryhmät sekä pystyä asettamaan vakuutusmaksut vastaamaan niiden riskejä. Riski on vakuutuskelpoinen, jos molemmat ehdot täyttyvät, mutta ei silti välttämättä tuottoisa.

Tunnetumpien riskien tilanteessa Rantalan & Kivisaaren (2020, 62–65) mukaan ehtoja riskien vakuutuskelpoisuuden määrittämiseksi on neljä. Nämä edellytykset ovat ennustettavuus, riippumattomuus edunsaajasta, stabiliteetti ja riskin toteutumisen harvinaisuus. Kuitenkaan nämäkään rajoitukset eivät ole täysin ehdottomia vaan niiden tarkoituksena on kuvata vakuutuskelpoisuuden käsitettä yleisemmällä tasolla.

Vakuutustoiminnassa riskit ja todennäköisyydet ovat koko toiminnan keskiössä. Vakuutusyhtiön on tunnistettava niin vakuutettavan asiakkaan liiketoiminnan riskit kuin omat vakuutustoiminnankin riskit. Riskien ja todennäköisyyksien kokonaisvaltainen ymmärtäminen on tärkeää, jotta voidaan ylipäättään tiedostaa mitä riskejä on mahdollista vakuuttaa ja että vakuutusmaksut voidaan hinnoitella sopiviksi sekä oikeudenmukaisiksi. (Pellikka ym. 2020, 36.)

Yrityksen aiempi maksukäyttäytyminen ja muodostuneet maksuhäiriömerkinnät voivat olla merkki välinpitämättömyydestä tai huolimattomuudesta. Tällainen toiminta saattaa vaikuttaa myös vakuutusikäyttäytymiseen, jos yritys ei selviä normaaleista maksuvelvoitteidensa hoidosta sopimusten mukaisesti. Äskeistä vakuutusriskin kasvamista vakuutetun käytöksen muutosten johdosta vakuutusturvan vuoksi

kutsutaan moraalikadoksi. Moraalikadon lieventämiseksi käytetään usein omavastuuosuuksia. (Elinkeinoelämän tutkimuslaitos 2009.)

Ongelmana maksuhäiriöisten yritysten vakuuttamisessa ei niinkään ole itse vakuutustuotteen vakuutuskelpoisuus, vaan asiakkaan vakuutuskelpoisuus. Ennustavuutta ajatellen vanhojen ja yleisten vakuutusten riskien toteutumisen todennäköisyys on vakuutusyhtiöillä luultavasti melko tarkasti tiedossa, koska niistä on vuosien varrella kertynyt tilastoitavaa dataa. Maksuhäiriöisistä yrityksistä samanlaista kattavaa ja laajasti kertynyttä tietoa ei välttämättä ole tai sitä on vähän, jos vakuutusyhtiössä ei ole aiemmin vakuutettu tällaisia yrityksiä. Ennustetta ajatellen kuitenkin jo syntynyt maksuhäiriömerkintä kertoo, että joitakin maksuja on jo jäänyt maksamatta ja se voi enteillä, että mahdollisesti tulevaakaan vakuutusmaksuakaan ei maksettaisi. Maksuhäiriömerkintä ei välttämättä kuitenkaan ole johtunut yrityksen varojen puutteesta vaan esimerkiksi erimielisyyksistä ja maksuhaluttomuudesta.

Vakuutusyhtiöt kohtaavat tällaisessa tilanteessa niin sanotun luottoriskin. Luottoriski syntyy, jos sopimuskumppanit ovat kyvyttömiä vastaamaan omista velvoitteistaan tai jos vakuutuksenottajan luottoluokitus on kokenut muutoksia. Luottoriskiin sisältyy erikseen vielä selvittelyriski, joka koostuu eräänntyneiden saatavien ja niiden todellisen maksamisen ajan välisistä riskeistä, johon muun muassa perintätoimet vaikuttavat. Vakuutusyhtiöiden täytyy maksuhäiriöisen yrityksen kanssa miettiä, onko tämänkaltainen luottoriski vakuutuskelpoinen. (Kivisaari & Kahola 2017, 60–61.)

Luottoriskien suhteen käytetyin keino on perintälähtöinen riskienhallinta. Oikeastaan se ei ole tässä vakuutusyhtiön tilanteessa edes riskien hallintaa siinä mielessä, että sillä pyritään tehostamaan maksun saamista maksamattomalta asiakkaalta. Järkevämpää onkin toteuttaa etupainotteista riskienhallintaa, jossa asiakkaiden luottokelpoisuutta arvioidaan etukäteen. Vakuutusyhtiöiden vastuunvalinta ja vakuutuskelpoisuuden määrittely voidaan mieltää tällä tavoin etupainotteiseksi luottoriskien hallinnaksi. (Ijäs 2002, 17–18.)

3.3 Vastuunvalinta

Yritysten liiketoiminnassa vakuutusten merkitys on suuri. Teollisuusyrityksissä liiketoimintaan, tuotantoon ja laitteisiin sitoutuu paljon varoja. Ison vahingon tapahtuessa menestyneimmäkään yritykset eivät välttämättä pystyisi selviytymään aiheutuneista kuluista. Vakuutukset ovat usein yrityksille välttämättömiä, jotta liiketoimintaa voidaan edes harjoittaa. Toisaalta vakuutusyhtiöillä on intressi vakuuttaa tiedostettuja riskejä vakuutusmaksuja vastaan. Yrityksillä ja vakuutusyhtiöillä on pyrkimys solmia vakuutussopimus, sillä se on molempien etu. Sopimuksen täytyy kuitenkin täyttää molempien osapuolten ehdot ja kriteerit. (Rantala & Kivisaari 2020, 79–80.)

Vastuunvalinnalla tarkoitetaan vakuutusyhtiöiden periaatteita, joiden mukaan ne määrittelevät millaisia riskejä ja millä ehdoilla he niitä vakuuttavat. Vastuunvalinnan periaatteiden lähtökohtana ovat vakuutusyhtiön toiminta-ajatukset ja liiketoiminnan tavat, joten niissä on eroja eri yhtiöiden välillä. Vastuunvalintaan on kuitenkin muodostunut yleisiä periaatteita, joita kaikkien vakuutusyhtiöiden tulee noudattaa. Yleiset periaatteet liittyvät syihin ja perusteisiin, joiden mukaan vakuutusyhtiöt voivat kieltäytyä vakuutustarjouksen tekemisestä tai hylätä vakuutushakemuksen. Yleiset periaatteet käsittelevät myös vakuutuksen irtisanomista ja vakuutuksiin liittyvien tiedusteluiden sekä muutospyyntöjen nopeaa käsittelyä. (Finanssiala ry 2021)

Vakuutusyhtiöiden keskeinen riskienhallinta tapahtuu yhtiön omien vastuunvalinnan periaatteiden perusteella. Sen lisäksi, että riskienhallinta on vakuutusyhtiöille tärkeää jo pelkän onnistuneen liiketoiminnan suorittamisen kannalta, myös Vakuutusyhtiölaki (10§) velvoittaa, että heillä on vakavaraisuuspääomavaatimuksen mukainen riskienhallintajärjestelmä. On molempien, sekä vakuutusyhtiön että vakuutuksenottajien etu, että vastuunvalinnan mukaan yhtiön riskinjakopooliin ei tule liian suuria tai todennäköisiä riskejä. Huonommin valikoiduilla riskeillä muodostuisi kaikkien muiden vakuutusmaksuihin korotuspainetta, kun riskejä ja vakuutusmaksuja pyritään saamaan tasapainoon. (Rantala & Kivisaari 2020, 157.)

Vakuutusyhtiöiden riskienhallinta jakautuu vastuunvalinnan mukaan muutamaankin keinoon. Yleisimpänä riskienhallinnallisena keinona pidetään riskin välttämistä.

Vakuutusyhtiössä riskin välttäminen ilmenee siten, että tiettyä vakuutussopimusta ei myönnetä. Riskin välttämisen kanssa samankaltainen riskienhallintamenetelmä on riskin poistaminen. Vakuutusyhtiössä riski voidaan poistaa irtisanomalla voimassa oleva vakuutus tai lopettamalla jonkin vakuutustuotteen tarjoaminen kokonaan. Riskiä voidaan tietyin toimenpitein myös pienentää. Maksuhäiriöllisen yrityksen tapauksessa vakuutusyhtiö voi pienentää riskiä esimerkiksi käteismaksuehdolla. (Suominen 2003, 101–102.)

Yleensä riskin pienentämiselle on myös useampia keinoja. Normaalisti suuremmasta riskistä seuraisi myös suurempi vakuutusmaksu. Luottoriskisessä tilanteessa vakuutusmaksun nostamisella ei ole vaikutusta, kun riski perustuu itse maksun saamiseen eikä siihen, riittääkö se kattamaan liiketoiminnan kuluja ja mahdollisesti aiheutuvaa vahinkoriskiä. Tilanteen ongelmallisuus korostuu edelleen, jos ajatellaan että vakuutusmaksuun pitäisi tällaisessa tilanteessa ottaa myös huomioon kulut, jotka syntyvät jos vakuutusmaksua ei sitten saadakaan. Perintä ja muut toimet vakuutusmaksun saamiseksi nostavat kuluja ja sitovat resursseja. (Pellikka ym. 2020, 33.)

Vastuunvalintaperiaatteiden mukaan vakuutussopimukset perustuvat luottamukseen vakuutusyhtiön ja vakuutuksenottajan välillä. Vapaaehtoisissa vakuutuksissa molemmilla osapuolilla on sopimusvapaus. Tällöin vakuutusyhtiö voi omien vastuuvallinnallisten periaatteiden, hyvän vakuutustavan ja vakuutussopimuslain mukaisesti hyväksyä tai hylätä vakuutushakemuksia. On olemassa joitakin poikkeuksia kuluttajien tai kuluttajiksi rinnastettavien osalta vapaaehtoisiin vakuutuksiin, mutta Vakuutussopimuslain (3§):n mukaan lain pakottavuus ei koske yrityksiä. (Luukkonen, Mäntyniemi, Pekonen-Ranta, Raulos & Santavirta 2018, 114, 149–150.)

Vakuutusyhtiö voi irtisanoa vakuutuksen kesken vakuutuskauden. Irtisanomiselle täytyy olla joko vakuutusehdoissa tai vakuutussopimuslaissa määritellystä syystä. Maksuhäiriön aiheuttamassa tilanteessa voisi olla kyse vahingonvaaran oleellisesta lisääntymisestä. Vakuutusyhtiön kannalta maksamattomuuden seuraukset ovat erilaiset kuin esimerkiksi pankeilla. Pankit voivat realisoida luoton vakuuksia, mutta vakuutusyhtiöillä vaihtoehtona usein on vain vakuutuksen irtisanominen. Vakuutuksen irtisanominen täytyy tapahtua kirjallisesti ja irtisanomisen syy on kerrottava. Vakuutus

päätyy kuukauden kuluttua ilmoituksesta. Vakuutus voidaan irtisanoa myös, jos vakuutuksenottaja ei ole maksanut vakuutusmaksua eräpäivään mennessä. Tällöin irtisanomisaika on 14 vuorokautta irtisanomisen ilmoituksesta. Vakuutus ei pääty heti ilmoitukseen, jotta vakuutuksenottajalla on mahdollisuus uuden vakuutusturvan järjestämiseen. (Pellikka ym. 2020, 96–100.)

3.4 Asiakasvalinta

Vakuutusyhtiö ei voi vastuunvalintaan vedoten kuitenkaan evätä vakuutuksia täysin mielivaltaisesti. Yleisten vastuunvalinnallisten periaatteiden mukaan vakuutusyhtiö ei ilman hyväksyttävää syytä saa asettaa esimerkiksi sukupuolen, rodun, etnisen alkuperän, uskonnon tai vakaumuksen, vammaisuuden, iän tai sukupuolisen suuntautumisen vuoksi eriarvoiseen tai muita huonompaan asemaan. Vakuutuksen epäämisen täytyy myös yrityksiltä tapahtua lain ja hyvän vakuutustavan mukaisesti. (Finanssiala ry 2021)

Yleistä vakuutus sopimuksille on se, että vakuutusyhtiön vastuu alkaa sovitusti, riippumatta siitä saako yhtiö asiakkaalta sopimuksen mukaisen maksusuorituksen. Sopimus tehdään luottokaupan omaisesti, joten vakuutusyhtiöt haluavat mahdollisimman tarkkaan arvioida vakuutuksenottajan maksukykyä. Hyväksytyjä syitä vakuutuksen epäämiselle on lukuisia. Vakuutus saatetaan jättää myöntämättä, jos vakuutuksenottajalla on aiempaa velkaa vakuutusyhtiölle, vakuutuksenottajan luottotietorekisterissä on maksuhäiriömerkintä, vakuutuksenottaja on asetettu konkurssiin, vakuutuksenottajan aiempi vahinkokehitys on ollut kriittistä tai vakuutuksenottajalla on väärinkäytösrekisterissä merkintä. (Pellikka ym. 2020, 52–56.)

Maksuhäiriömerkintä ei kuitenkaan sellaisenaan ole suoranaisesti este vakuutuksen myöntämisessä. Maksuhäiriömerkintää voi käyttää epäysperusteena, jos sen perusteella voidaan objektiivisesti arvioida, että vakuutuksenottaja laiminlyö tulevaisuudessa vakuutusmaksujen suorittamisen. Tällaisessa tilanteessa vakuutusyhtiöt voivat käyttää ennakkomaksuehtoa eli vakuutusyhtiön vastuu alkaa sitten kun vakuutuksenottaja on suorittanut vakuutusmaksun. (Pellikka ym. 2020, 55.)

4 MAKSUVIIVE- JA MAKSUHÄIRIÖMERKINTÄISEN YRITYKSEN VAKUUTTAMINEN

4.1 Aineiston esittely

Tässä luvussa käydään läpi tutkielman kerätty aineisto ja esitellään siihen liittyvä analyysi. Tutkielman aineiston haastateltavat ovat kolmesta Suomessa toimivasta vakuutusyhtiöstä. Tutkielman aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Haastateltavia henkilöitä oli yhteensä neljä. Yhdestä vakuutusyhtiöstä haastateltavia oli kaksi, muista vakuutusyhtiöistä yhdet haastateltavat.

Vakuutusyhtiöstä X haastateltava 1 toimii vakuutusyhtiössä johtoasemassa kotimaisten yritysasiakkaiden omaisuus-, keskeytys- sekä vastuu ja oikeusturvavakuuttamisessa.

Hän vastaa tuotteiden sisällöstä sekä rakenteesta ja riskivalinnasta. Vakuutusyhtiöstä Y haastateltava 2 toimii vakuutusyhtiössä asiantuntijana yritysasiakkaiden vastuuvakuuttamisessa Suomessa. Hän vastaa tuotteiden kehittämisestä, hinnoittelun tariffien kehittämisestä sekä laajemmasta yritysten riskienhallinnasta.

Vakuutusyhtiöstä Y haastateltava 3 toimii vakuutusyhtiössä johtotehtävissä vastuuvakuutusten underwritingissä. Hän vastaa kyseisestä portfoliosta sekä osallisena kehittää sen hinnoittelua, ehtoja ja asiakastyötä. Vakuutusyhtiöstä Z haastateltava 4 toimii vakuutusyhtiössä asiantuntijana yritysasiakkaiden parissa. Hän vastaa yritysasiakkaiden vakuutusten uusmyynnistä sekä vanhan asiakaskannan hoidosta ja ylläpidosta.

Haastatteluissa käytettiin haastattelurunkona kymmentä haastattelukysymystä ja nämä ovat tutkielman lopussa liiteosiossa. (Liite 1). Haastattelukysymyksillä pyrittiin saamaan syvällisiä sekä monipuolisia näkökulmia ja vastauksia, jotta niitä voidaan hyödyntää tutkielman tutkimuskysymysten ratkaisuun. Haastattelut toteutettiin joko Microsoft Teamsissa tai puhelimen välityksellä. Nämä kaksi vaihtoehtoa nousivat helpoimmiksi toteuttaa ja mahdollistivat joustavamman haastatteluiden aikatauluttamisen sekä järjestämisen, kun haastattelua ei tarvinnut sitoa fyysiseen

tapaamiseen. Kirjallistakin vaihtoehtoa eräässä haastateltavan tapauksessa pohdittiin, mutta siitä luovuttiin, koska vuorovaikutus olisi ollut heikompaa ja vastaukset todennäköisesti suppeampia. Kaikki haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin.

Kaikilla neljällä haastateltavalla on yli 20 vuoden kokemus vakuutusosalta vaihtelevasti eri työtehtävistä. Haastateltaville lähetettiin haastattelukysymykset etukäteen ennen haastattelua, jotta heillä on aikaa miettiä vastauksia ja näin ollen mahdollistaa syvällisemmän informaation esille tuominen. Kaikissa haastateltavien vakuutusyhtiöissä on työskennelty maksuviiveisten ja maksuhäiriöisten yritysten parissa, mikä on tutkielman kannalta oleellista.

Tässä tutkielmassa haastateltavat henkilöt ja yritykset, jossa he työskentelevät, käsitellään anonymisti. Anonymiteetti on perusteltua, sillä henkilöllisyys tai yritysten nimet eivät itsessään vaikuta tutkielman sisältöön tai lopputulokseen. Anonymiteetillä saadaan ohjattua fokus tutkielman kannalta oleellisempiin tietoihin eli haastateltavien kertyneeseen kokemukseen alalta ja työtehtäviin.

4.2 Maksuviivemerkinnän vaikutus yritysten vakuuttamiseen

Kaikkien haastateltavien yritysten mukaan molemmat maksuviivemerkintä ja maksuhäiriömerkintä ovat varsin hyviä indikaattoreita yrityksen taloudellisesta tilanteesta ja mahdollisesta suuntautumisesta. Kuitenkin yhteinen näkemys oli se, että maksuviive ei pääsääntöisesti aiheuta mitään erityistoimia, koska se on vielä varsin vähäinen virhe yrityksen toiminnassa. Kaikissa yrityksissä käytetään ja tuotetaan riskiarvioita niin itse, kuin myös ulkopuolisiltakin toimijoilta. Yhtenä keskeisenä riskiarvion toimittajana oli lähes kaikissa haastateltavien vakuutusyhtiöissä Suomen Asiakastiedon riskianalyysi. Maksuviivemerkintä ei vielä oleellisesti vaikuta riskiarvioon ja näin ollen vakuutuksen myöntämisessä voidaan edetä suhteellisen normaalisti.

Haastateltavan 4 mukaan heidän yrityksessä Z hyödynnetään erilaisia riskiluokkia. Yhteisen linjan mukaisesti, kun maksuviivemerkinnän vaikutus on pieni, niin se ei välttämättä taloudellisesti muuten hyvin pärjäävää yritystä edes pudota alempaan riskiluokkaan. Haastateltavan 1 mukaan kuitenkin jo maksuviivemerkintä voi kertoa

tärkeitä asioita yrityksestä. Hänen sanoin: *”Maksuviive on enemmän semmonen, se ei yleensä merkittävästi riskiluokkaan välttämättä vaikuta. Tottakai se voi indikoida, että asiakkaalla on taloudellinen tilanne hankala, se voi myös kertoa että, asioiden hoitaminen on jollain tavalla, ei välttämättä retuperällä, mutta eivät välttämättä noudata maksuaikoja, et oman kassanhallinnan kannalta voi olla tarpeen venyttää, maksavat laskunsa kyllä, mutta eivät maksa niitä ihan eräpäivinä.”*

4.3 Maksuhäiriömerkinnän vaikutus yritysten vakuuttamiseen

Maksuhäiriömerkintöjen tilanteessa yritysten linja oli edelleen yhtenevä ja kaikki haastateltavat pitivät sitä jo huomattavasti vakavampana tekijänä vakuuttamisessa. Kaikkien haastateltavien yritysten riskienarviointijärjestelmissä maksuhäiriömerkinnällä on paljon laajoja vaikutuksia yrityksen riskiarvioon ja se saattaa pudottaa erittäin hyvinkin taloudellisesti suoriutuvan yrityksen riskiluokkaa merkittävästi.

Maksuhäiriömerkinnät vaikuttavat kuitenkin eri tavalla eri vakuutuksiin. Haastateltavat 2 ja 3 kertovat, että esimerkiksi hallintoelinten vastuuvakuutusta he eivät voi myöntää maksuhäiriöiselle yritykselle. Haastateltava 2 perustelee tätä seuraavasti: *”Jos he (yrityksen johto) ei pysty firman raha-asioita tai taloutta hoitamaan ammattimaisesti ja hyvin niin ei me voida myöskään vakuutusta myöntää, joka kattaa heidän henkilökohtaisen vastuun juuri siitä vahingosta jonka he sille yritykselle tai ulkopuoliselle voi aiheuttaa.”*

Haastateltavilta löytyi myös ymmärrystä inhimillisten erheiden sekä vahinkojen suhteen, ja sen takia maksuhäiriömerkintä ei yleensä suoraan estä vakuutuksen myöntämistä, mutta se aiheuttaa silti erityistoimia prosessiin. Tällaisissa tilanteissa pyritään hyödyntämään asiakaskohtaista arviointia, jos vakuutus on tarkan harkinnan ja muiden kriteerien mukaan silti mahdollista.

4.4 Maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustojen selvittäminen

Kaikissa haastateltavien yrityksissä riskiarviot koostuvat monista eri tekijöistä ja niissä pyritään muodostamaan kokonaiskuva vakuutusta haluavan yrityksen tilanteesta.

Haastateltavan 1 mukaan riskiarvioon vaikuttavat muun muassa erilaiset taloudelliset tunnusluvut, yrityksen maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät, yritysten vastuuhenkilöiden historia ja luottotiedot sekä toimiala.

Haastateltava 4 kertoo, että maksuhäiriöiden taustalla on paljon eroja. Hänen mukaansa esimerkiksi monta maksuhäiriötä pienistä summista on huomattavasti kriittisempää kuin se, että yhdessä maksuhäiriöön johtavassa tilanteessa olisi isompi velkamäärä. Tämä kertoo siitä, että useamman merkinnän saanut ei toistuvasti ole osannut huolehtia velvoitteistaan. Näistä kahdesta esimerkistä yksittäisen, vaikkakin velkamäärältään isomman maksuhäiriömerkinnän saanut, saattaisi saada vakuutuksen, mutta useamman maksuhäiriömerkinnän tilanteessa vakuutusta ei myönnettäisi.

Haastateltava 4 lisää myös, että maksuhäiriön syntymisajankohdalla on oma osansa. Esimerkiksi hänen työskentelemässä yrityksessä Z, usein maksuhäiriömerkinnän rajana pidetään kahta vuotta, eli jos merkintä on sitä vanhempi, niin se tarkoittaa käytännössä kuin merkintää ei olisi.

Kaikki haastateltavat tiesivät kuinka erilaisista tilanteista maksuhäiriömerkintöjä voi syntyä ja sitä kautta ymmärsivät myös poikkeustilanteet. Aina kyse ei ole yrityksen maksukyvyttömyydestä ja haastateltava 1 antoi tästä esimerkin: *”Maksuhäiriömerkintä pääsääntöisesti tarkoittaa, että sillä yrityksellä on taloudellisia haasteita, mutta toisaalta se voi tarkoittaa sitä, että sillä on esimerkiksi jonkun palveluntuottajan kanssa tullut riitatilanne laskusta ja hän on jättänyt tän laskun tai osan laskusta maksamatta, ja tää hänen kumppani, kenen kanssa tilanne on syntynyt, on voinu antaa sen laskun perittäväks ja se on voinu mennä perintätoimistolle ja lopuks on syntyny maksuhäiriömerkintä.”*

Haastateltavien yhteinen korostettu linja oli, että loppujen lopuksi hyvin pieni osa maksuhäiriömerkinnöistä on tällaisia inhimillisten erheiden tai muiden kuin taloudellisten syiden vuoksi tapahtuneita ja sen vuoksi niihin suhtaudutaan erittäin varovasti. Suurimmalle osalle maksuhäiriöisistä yrityksistä ei siis myönnetä

vakuutuksia, mutta on erityistilanteita, joissa voidaan tehdä poikkeuksia, jos se on perusteltua. Maksuhäiriömerkintöjen syntymiselle pitää myös lähtökohtaisesti olla jokin hyvä syy ja selitys yrityksen puolelta, jotta voidaan varmentaa merkinnän muodostumisen olleen poikkeustilanne yrityksen toiminnassa.

4.5 Ratkaisut maksuhäiriöisten yritysten kanssa

Maksuhäiriöisellä yrityksellä ei juurikaan ole keinoja parantaa asemiaan vakuutuksen hankinnassa erityisten ehtojen tai muiden ratkaisujen avulla. Yrityksissä X ja Y on mahdollisuus käyttää käteismaksua, mutta edellytyksenä tässäkin, että muut perustelut ovat kunnossa. Pelkkä etukäteismaksu ei siis takaa, että maksuhäiriöiselle yritykselle myönnetään vakuutus. Haastateltava 3 mainitsee käteismaksusta näin: *”Niin sit me tehdään niin, että vakuutus tulee voimaan, kun rahat on meillä tilillä. Että cash before cover tyyppisesti. Ei silleen, että okei, tehään nyt vaan ja lähetetään lasku, koska sitäkin on joskus kokeiltu hyväuskosina ja siitä ei oo seurannu mitään hyvää ja kaunista. Et rahat ensin meille niin vakuutus tulee voimaan.”*

Toisaalta etukäteismaksukaan ei tarjoa pysyvää ratkaisua ongelmaan, ilman että yrityksen toiminta parantuu. Haastateltava 1 vastaa etukäteismaksuehtoa käsitellen: *”Sillon siinä yleensä annetaan vuosi tällästä hengittämisaikaa, jos on käteismaksulla tää vakuutus ja sit meillä on tää sama tilanne taas uudestaan et vakuutus päättyy, kun ei oo maksettu. Tärkein on se yrityksen oma taloudellinen tilanne saada kohennettua, että normaali vakuutusmalli heille soveltuu.”*

Yrityksessä Z käteismaksua käytetään vain lakisääteisissä vakuutuksissa, joten heillä edes tätä vaihtoehtoa ei voi käyttää. Yrityksessä Z ajatuksena käteismaksun käyttämättömyydelle on se, että kaikki asiakkaat ovat samalla viivalla ja näin ollen käytäntö on kaikille sama.

Muita samanlaisia erityisehtoja vakuutuksen myöntämisen puolesta ei oikeastaan ole. Kaikissa haastateltavien yrityksissä tunnuslukuja ja esimerkiksi maksuhäiriömerkinnän Ref-merkintää seurataan ja ne voivat parantaa mahdollisuuksia vakuutuksen myöntämiseen, jos ne ovat kunnossa. Kuitenkaan tiettyjä vaatimuksia tai ehtoja muista

keinoista ei juurikaan ollut, joten näiden puolesta vakuutuksen saaminen tällaisessa tilanteessa jää epätodennäköiseksi. Oikotietä asiassa ei ole vaan asiat on saatava kuntoon ja yrityksen tilan on kohennuttava, jotta vakuutus voidaan myöntää.

5 YHTEENVETO

Tämän tutkielman tarkoituksena oli tarkastella vakuutusyhtiön näkökulmasta, kuinka maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät vaikuttavat uusien yritysasiakkaiden vakuuttamiseen ja kuinka tarkkaan sekä millä tavalla vakuutusyhtiöt selvittävät maksuviive- ja maksuhäiriömerkintäisten yritysten taustoja ja vaikutuksia. Tutkielman tutkimuskysymykset olivat seuraavanlaiset:

- 1) *Miten maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät vaikuttavat uusien yritysasiakkuuksien vakuuttamiseen?*
- 2) *Kuinka maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustoja ja mahdollisia vaikutuksia arvioidaan?*

Ensimmäisellä tutkimuskysymyksellä pyrittiin tarkastelemaan, mitä toimia ja ehtoja vakuutusyhtiössä on, kun vakuutuksen ottajana on maksuviive- tai maksuhäiriömerkintäinen yritys. Teoriaosuudessa tätä tarkasteltiin vakuutusyhtiöiden vastuunvalinnallisten periaatteiden, vakuutuskelpoisuuden sekä lainsäädännön avulla. Teoriaosuus aloitettiin vakuutuksen elinkaaren tarve- ja hankintavaiheista.

Toisessa tutkimuskysymyksessä keskityttiin tarkastelemaan syitä ja vaikutuksia maksuviive- ja maksuhäiriömerkintöjen taustalla. Teoriaosuudessa näitä käsiteltiin perinnän eri toimien avulla, joiden myötä myös maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät pääosin yrityksille muodostuvat. Lainsäädännöllisesti samalla tuotiin esille myös merkintöjen kestot.

5.1 Tutkimuskysymyksiin vastaaminen

Tutkielman teorian sekä empiiriseen osioon peilaten voitaneen tulkita, että vakuutusyhtiöiden ei ole helppoa määritellä tarkkoja vastuunvalinnan periaatteita eikä vakuutuskelpoisuutta, kun vakuutuksen ottajana on maksuviive- tai maksuhäiriömerkintäinen yritys. Nämä merkinnät voivat syntyä erittäin monen hyvinkin erilaisen tapahtuman ja aikavälin seurauksena.

Ensimmäiseen kysymykseen voidaan todeta, että pahimmassa tapauksessa yrityksen maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät voivat vaikuttaa siten, että vakuutus sopimusta ei synny. Sopimusvapauden vuoksi vapaaehtoisissa vakuutuksissa vakuutus voidaan evätä nopeasti. Maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnät vähintäänkin aiheuttavat vakuutusyhtiössä normaalista poikkeavia toimia ja suurennuslasin alle joutumista. Tärkeää olisi saada selvitettyä tarkemmin ne yritykset, joiden kanssa vakuutusyhtiöt voivat kannattavasti ja järkevästi tehdä vakuutus sopimuksen merkinnöistä huolimatta.

Selkeimpänä konkreettisenä vaikutuksena maksuhäiriöllisessä tilanteessa näkyi vakuutusyhtiöiden mahdollisesti vaatima etukäteismaksuehto. Tämän ehdon vaikutuksena oli lähinnä riskin siirtäminen tulevaisuuteen eikä sekään sovellu jokaiseen tilanteeseen. Vakuutusyhtiöt lähtökohtaisesti haluavat kuitenkin maksun normaalin tavan mukaisesti. Joitakin poikkeavuuksia toimintatavoista löytyi eri vakuutusyhtiöiden väliltä ja se selittyi osin sillä, että jokainen vakuutusyhtiö päättää itse ovat vastuunvalinnalliset periaatteet.

Toiseen tutkimuskysymykseen vastaten, taustoja ja merkityksiä tarkastellaan varsin yksityiskohtaisestikin, koska riskiarvioon kerätään paljon tarkkaa tietoa yrityksen tilanteesta. Ongelmana voi olla maksuviiveisiin ja maksuhäiriöihin liittyvien tietojen liian pinnallinen tutkiskelu, sillä vakuutusyhtiöiden on usein kannattavampaa evätä nopeasti riskiselle asiakkaalle vakuutuksen myöntäminen, kuin tarkastella yritystä, sen toimintaa ja riskiarvioita tarkemmin näiden osalta.

Yhtenä suurena tekijänä vakuutusyhtiöiden riskiarvioinnissa on Suomen Asiakastiedon toimittama riskianalyysi yrityksestä. Tärkeimmäksi tekijäksi merkintöjen taustojen selvityksessä oli kuitenkin keskustelu itse asiakkaan kanssa ja sen avulla tiedon hankkiminen merkintöjen syntyminen syistä. Tämä vaatii enemmän resursseja vakuutusyhtiöiltä kuin pelkän riskiarvion tekeminen jo saatavilla olevan tiedon perusteella.

5.2 Tutkimuksen arviointi

Tutkielma onnistui esittämään vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tarkasteltavaan aiheeseen. Suomessa tutkielman käsittelemät aiheet ovat kohtalaisen vähän tutkittuja, johon tämä tutkielma tuo tuoretta näkökulmaa ja lisäinformaatiota. Tutkielman voidaan ajatella olevan myös varsin ajankohtainen, koska esimerkiksi perintälakiin on tullut covid-19-pandemian vuoksi useampia muutoksia. Myös yritysten maksuviiveiden määrä nousi pandemian seurauksena.

Tutkielmassa olisi voinut olla mielekäästä tarkastella tarkemmin esimerkiksi vakuutuskelpoisuuden ja vastuunvalinnan kriteerejä ja rajoja sekä sitä, kuka ne määrittelee. Toisaalta relevanttien haastateltavien löytäminen tällaiseen näkökulmaan liittyen olisi voinut osoittautua haastavaksi. Arvokasta tietoa perintään ja maksuhäiriömerkintöihin liittyen olisi voinut saada perintäyhtiöiltä ja luottotietoyhtiöiltä. Yksityiskohtaisempaa tietoa riskianalyysin sisällöstä olisi voinut myös olla mahdollista saada luottotietoyhtiöiltä.

Haastateltavia oli tässä tutkielmassa yhteensä neljä, jotka työskentelivät kolmessa eri vakuutusyhtiössä. Haastateltavien lukumäärä oli kandidaatin tutkielman laajuuteen ja saadun aineiston määrään nähden sopiva. Haastatteluun osallistuneiden tietoja ja kerättyä aineistoa käsiteltiin tutkielman ajan asiallisesti sekä luottamuksella. Kaikilla haastateltavilla oli erittäin laaja työkokemus vakuutusosalta ja se osaltaan tuo painoarvoa tutkielmaan. Haastateltavien työtehtävät olivat tutkielman kannalta asianmukaisia. Vaikka haastateltavia oli suomalaisen vakuutusketän laajuuden huomioiden varsin hyvä määrä, ei tapoja ja kaikkia toimia voida yleistää toteutettavaksi kaikissa vakuutusyhtiöissä.

Tutkielman reliabiliteetti on varsin hyvä. Haastattelukysymykset olivat tarpeeksi yksinkertaisia ja niihin saatiin oikeanlaisia vastauksia haastateltavasta riippumatta. Haastattelun käyttö itsessään voi sen luonteesta johtuen vaikuttaa tuloksiin, mutta tässä tutkielmassa ei oleellisesti. Myöskin tutkielman validiteetissa onnistuttiin. Aineisto oli tarpeeksi laaja tutkielman pituus huomioon ottaen ja menetelmät sekä tulokset tukevat esitettyjä väitteitä.

5.3 Mahdollisuudet jatkotutkimukselle

Tutkielman käsittelemissä aihealueissa on melko paljon mahdollisuuksia jatkotutkimuksille. Maksuhäiriöitä on tutkittu verrattain vähän ja vakuutuksiin liitettynä vielä vähemmän, joten tilaa samoja aiheita käsitteleville tutkimuksille on reilusti olemassa. Samoin perintä ja siihen liittyvät rinnakkaistoimet ovat vakuutusyhtiöihin liitettynä vähän tutkittuja.

Eräs nouseva trendi vakuutusalan toiminnassa nousi haastattelussa esille ja siitä voisikin olla hyötyä vakuutusalaan ajatellen. Vakuutusyhtiöiden vastuunvalinnassa on nousemassa yhä enemmän ja enemmän tärkeäksi tekijäksi vakuutettavan yrityksen vastuullinen toiminta ja eettiset periaatteet. Esimerkiksi jos vakuutusta käyttävä yritys käyttää tuotannossaan ulkomailla lapsityövoimaa, voidaan tämän vakuutus evätä vakuutusyhtiön vastuunvalinnan periaatteisiin vedoten, vaikka yrityksen talousluvut ja maksukyky muuten olisi kunnossa. Näin ollen vastuunvalinta tulee todennäköisesti tulevaisuudessa painottamaan enenevässä määrin paljon muitakin tekijöitä kuin pelkkiä numeroita yrityksen kannattavuudesta ja liiketoiminnallisista näkökulmista.

Tämän tutkielman aihealuetta voisi edelleen tutkia keskittymällä tarkemmin vakuutuskelpoisuuden ja vastuunvalinnan perusteiden ja kriteereiden näkökulmasta. Mielekästä voisi olla näiden kriteereiden syntyminen muodostuminen ja kuinka niihin päädytään. Samalla voisi tarkastella niitä perusteita, joiden pohjalta näiden ohi tehdään poikkeuksia ja erityistilanteita.

LÄHTEET

Kirjallisuuslähteet

Ahonen, A., Puustinen, P. & Salonen, J. (2007). Ymmärrämmekö toisiamme – sähköiset vakuutuspalvelut lähemmäksi kuluttajaa. Teoksessa Järvinen, R., Lammi, M., & Leskinen, J. (toim.) Kuluttajat kehittäjinä. Miten asiakkaat vaikuttavat palvelumarkkinoilla? Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2007. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus. 109.

Bräysy, P. (2013) Perintä käytännössä. Helsinki: Kauppakamari.

Eskola, J. & Suoranta, J. (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Golas, Z. & Golas, J. (2021) Late Payments in Poland: Economic and Legal Perspectives. EUROPEAN RESEARCH STUDIES JOURNAL. [Online] XXIV (Special Issue 1), 90–106. 91.

Gummesson, E. (2000) Qualitative methods in management research. 2. ed. Thousand Oaks: Sage.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009) Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Ijäs, S. (2002) Luottoriskien hallinta tuloksen tekijänä : ammattitaitoa, luovuutta ja myyntihenkeä. Helsinki: Suomen asiakastieto.

Ives, B. & Mason, R. O. (1990) Can Information Technology Revitalize Your Customer Service? Executive (Ada, Ohio). [Online] 4 (4), 52–69. 59-60.

Juvonen, M., Koskensyrjä, M., Kuhanen, L., Ojala, V., Pentti, A., Porvari, P. & Talala, T. (2014) Yrityksen riskienhallinta. Helsinki: Finanssi ja vakuutuskustannus FINVA.

Kivisaari, E. & Kahola, M.-L. (2017) Vakuutustalous : vakuutusyrityksen riskienhallinta, tilinpäätös ja vakavaraisuus. Helsinki: FINVA.

Koulu, R. & Lindfors, H. (2021) Maksukyvyttömyys : yritys velkojana ja velallisena . 2., uudistettu painos. Helsinki: Kauppakamari.

Kunreuther, H. & Michel-Kerjan, E. (2007) Climate Change, Insurability of Large-Scale Disasters, and the Emerging Liability Challenge. University of Pennsylvania law review. [Online] 155 (6), 1795–1842.

Könkkölä, M. & Linna, T. (2020) Konkurssioikeus . 2., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy.

Lehtonen, Y. Mökkönen, K. Seulu, M-R. Tammenkoski, R. Töyrylä, H. (2001) Perintä ja luotonhallinta. Helsinki: WSOYpro.

Lindström, J. 2014. Luotonvalvonta ja saatavien perintä. 4. uud. p. Helsinki: Talentum.

- Linna, T. & Leppänen, T. (2014) Ulosotto-oikeus. I, Ulosottomenettely . 2. uud. p. Helsinki: Talentum.
- Luukkonen, I., Mäntyniemi, L., Pekonen-Ranta, M., Raulos, V. & Santavirta, P. 2018. Vakuutuslainsäädäntö. [5. painos]. Helsinki: FINVA Finanssikoulutus Oy.
- Pellikka, T., Peilimö, P., Puntari, P. & Vaitomaa, M. 2020. Omaisuuden vakuuttaminen. 4. uudistettu painos. Helsinki: Finva.
- Pönkä, P. & Willman, P. 2005. Käytännön perintäopas. [2. p.]. Helsinki: Edita.
- Rantala, J. & Kivisaari, E. 2020. Vakuutusoppi. 13. uudistettu painos. Helsinki: FINVA.
- Suominen, A. (2003) Riskienhallinta. 3. uud. p. Helsinki: WSOY.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.
- Willman, P. 2019. Saatavien perintä. Helsinki: Edita.

Oikeudelliset lähteet

- Laki saatavien perinnästä 22.4.1999/513
- Luottotietolaki 11.5.2007/527
- Ulosottokaari 15.3.2007/705
- Konkurssilaki 20.2.2004/120
- Vakuutuslainsäädäntö 28.6.1994/543
- Vakuutusyhtiölaki 18.7.2008/521
- Hallituksen esitys 59/2020
- Hallituksen esitys 191/2020

Henkilölähteet

- Henkilö 1: Yritysten omaisuus-, keskeytys- sekä vastuu ja oikeusturvavakuutuksien asiantuntija vakuutusyhtiöstä. Haastateltu: 8.12.2021
- Henkilö 2: Yritysassiakkaiden vastuuvakuutusten asiantuntija vakuutusyhtiöstä. Haastateltu 20.12.2021
- Henkilö 3: Vastuuvakuutusten underwritingin esimies vakuutusyhtiöstä. Haastateltu 20.12.2021
- Henkilö 4: Yritysassiakkaiden asiantuntija vakuutusyhtiöstä. Haastateltu 7.1.2022

Opinnäytteet

Kontinen, I. (2016). *Maksuhäiriöisyys universaalissa hyvinvointipolitiikassa*. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Pro gradu -tutkielma.

Kannisto, R. (2015). *Perintä palveluna : perinnän rooli asiakassuhteessa*. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Pro gradu -tutkielma.

Kujala, K. (2014). *Vakuutusyhtiön takaisinperintä rattijuopoilta näiden aiheuttamista liikenteen henkilövahingoista*. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Pro gradu -tutkielma.

Laiho, M. (2017). *Luottotietojen käyttäminen vahinkovakuutusten vastuunvalinnassa ja hinnoittelussa*. Tampereen yliopisto. Johtamiskorkeakoulu. Pro gradu -tutkielma.

Internet lähteet

Alma Media: Maksuviivetieto kertoo ongelmista jo ennen maksuhäiriömerkintää. 2019. Viitattu 21.1.2022 <https://www.almatalent.fi/blogi/maksuviivetieto-kertoo-ongelmista-jo-ennen-maksuhairiomerkinata/>

Digi- ja väestötietovirasto: Yrityksen maksuhäiriömerkinnät. (Viitattu 15.10.2021). <https://www.suomi.fi/yritykselle/muutokset-ja-kriisitilanteet/taloudelliset-vaikeudet/opas/talousvaikeuksiin-joutuminen/yrityksen-maksuhairiomerkinnat>

Finanssiala ry: Hyvä vakuutustapa ja vakuutustoiminnan yleiset periaatteet. 2021. Viitattu 28.11.2021 <https://www.finanssiala.fi/aiheet/hyva-vakuutustapa-ja-vakuutustoiminnan-yleiset-periaatteet/>

Intrum: Yritysten maksutaparaportti 2021. 2021. Viitattu 28.12.2021 <https://www.intrum.fi/fi/ratkaisut-yrityksille/raportit-ja-julkaisut/eurooppalainen-yritysten-maksutaparaportti/yritysten-maksutaparaportti-2021/>

Lassila, J. & Valkonen, T. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos: Sosiaalilitit ja moraalikato. 2009. Viitattu 22.1.2022 <https://www.etla.fi/julkaisut/dp1181-fi/>

Minilex. Yrityksen ulosotto. Viitattu 22.1.2022 <https://www.minilex.fi/a/yrityksen-ulosotto>

Rey, M. Intrum: Trattaperinnän estyessä henkilöyhtiöiden oikeudellinen perintä tuplaantui. 2021. Viitattu 21.1.2022 <https://www.intrum.fi/fi/ratkaisut-yrityksille/uutiset/blogit-ja-artikkelit/arvonlisa/trattaperinta-on-yrityskerinnan-tehokeino/>

Suomen Asiakastieto Oy, Datakatsaus: Maksuhäiriötilastot 2020. 2021. Viitattu 21.1.2022 <https://www.epressi.com/media/userfiles/123829/1610012538/asiakastieto-maksuhairioutilasto-payment-default-statistics-2020.pdf>

Suomen perimistöimistöjen liitto: Perintäalan yritysperinnän käytännösäännöt. 2019. Viitattu 10.12.2021 <https://www.suomenperimistojenliitto.fi/wp->

content/uploads/2019/08/perinta%CC%88alan_yrityisperinna%CC%88n_ka%CC%88yta%CC%88nnesa%CC%88a%CC%88nnot_21.5.2019.pdf

TEPA-termipankki. Asiakas. 2021. Viitattu 21.1.2022

<https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/asiakas>

Tilastokeskus: Käsitteet; Yritys. Viitattu 3.1.2022

<https://www.stat.fi/meta/kas/yritys.html>

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmä; Y-tunnus. Viitattu 3.1.2022

<https://www.ytj.fi/index/y-tunnus.html>

LIITTEET

Liite 1: Haastateltaville lähetetyt haastattelukysymykset

1. Mitkä ovat keskeisimmät työtehtäväsi ja kuinka kauan olet työskennellyt alalla?
2. Mikä ero maksuviive- ja maksuhäiriömerkinnällä on vakuuttamisen kannalta ja millä tavoin ne ennustavat uuden asiakkuuden kehitystä?
3. Minkälainen riski maksuviive- tai maksuhäiriömerkintä on yksittäisen vapaaehtoisen vakuutuksen kannalta uudessa asiakkuudessa?
4. Minkälaisia keinoja merkinnän saaneella yrityksellä on parantaa mahdollisuuksiaan saada vakuutus?
5. Voidaanko yritykselle asettaa erityisiä ehtoja, jotta vakuutus voidaan myöntää? Jos, niin minkälaisia?
6. Mitä muita asioita tarkastellaan, jos yrityksellä on maksuviive- tai häiriömerkintä?
7. Miten merkintöjen tapahtumispäivä ja lukumäärä vaikuttavat?
8. Miten merkintöjen syy ja velkamäärä vaikuttavat?
9. Miten yhtiön tulevaisuuden näkymät vaikuttavat?
10. Kuinka mielekkäänä näet vakuutuksen myöntämisen maksuhäiriömerkintäiselle?